

QORTI TAL-APPELL

IMHALLFIN

**S.T.O. PRIM IMHALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMHALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMHALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar il-Hamis 31 ta' Jannar 2019

Numru 16

Rikors numru 885/14 MCH

Delva Corporation Limited (C-55309)

v.

Thomas Smith Insurance Agency Limited (C-5637) bhala agenti tas-socjeta` Societa` Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni u b'digriet tas-7 ta' Novembru 2014 gie mahtur l-Avukat Louis Cassar Pullicino bhala mandatarju spejali tas-socjeta` Societa` Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni minflok l-agent Thomas Smith Insurance Agency Limited

Il-Qorti:

Rat ir-rikors gumentat ipprezentat fl-10 ta' Ottubru, 2014, li permezz tieghu s-socjeta` attrici esponiet is-segwent:

“1. Illi s-socjeta rikorrenti kienet assikurata mas-socjeta intimata taht polza ta' assikurazzjoni bin-nomenklatura "Marine Insurance Policy" bin-numru 022282-001-001, liema polza giet rinnovata ghall-perjodu mill-25 ta' Lulju, 2013, sal-25 ta' Lulju, 2014 u tkopri l-merkanzija in kwistjoni u n-nol tal-bastiment (Dok. DCL1, Dok. DCL2 u Dok. DCL3) li dwarha s-socjeta intimata harget il-fattura Dok. DCL4.

“2. Ili l-merkanzija fl-ammont ta' elf disa' mija u tmienja u erbghin tunnellata metrika ta' qamhurrun (Moldovian corn), assikurata mas-socjeta intimata, telqet mill-port ta' Reni, fl-Ukrajna, fuq il-bastiment m.v. Erdogan Senkaya fi stat tajjeb skond l-annessi rapporti rilaxxjati mill-SGS (Dok. DCL5 sa Dok. DCL10). L-SGS iccertifikat ukoll li l-bastiment kien nadif biex jircievi dik il-merkanzija (Dok. DCL11). Il-merkanzija giet ukoll iffumigata (Dok. DCL12) u certifikata mill-awtorita sanitarja tal-Ukrajna (Dok. DCL13). Il-vjagg kien ghal Oristano, f'Sardinja, l-Italja skond l-annessa polza tal-kariku markata Dok. DCL14.

“3. Illi fi triqtu lejn Oristano, f'Sardinja l-Italja, il-bastiment m.v. Erdogan Senkaya ghadda Malta u wara li l-merkanzija giet spezzjonata u misjuba fi stat tajjeb mill-Port Health Services giet rilaxxjata mid-dwana sabiex tigi distribwita fil-pajizi tal-Unjoni Ewropea (Dok. DCL15).

“4. Illi l-merkanzija pero waslet Oristano, f'Sardinja l-Italja, imxarrba, fi stat ta' hsara ingenti stante l-livell gholi ta' umdita u li konsegwentement ma kinitx tajba ghall-ikel la mill-bniedem u lanqas mill-annimali. Fil-fatt il-pulizija Taljana issekwestrat il-merkanzija de quo u kellha tigi distrutta kif deciz mit-Tribunal ta' Oristano (Dok. DCL16) u ghalhekk ma setghatx tigi ikkonsenjata lid-destinatarji u s-socjeta rikorrenti ma setghatx tithallas.

“5. Illi meta sar il-water test tal-hatchcovers tal-istivi tal-bastiment fejn kienet stivata l-merkanzija irrizulta li kien ighaddi l-ilma mill-hatchcovers ghal go l-istivi (Dok. DCL17).

“6. Illi ghalhekk is-socjeta rikorrenti sofriet u qeghda issofri danni sostanzjali kif ukoll danni konsegwenzjali stante li ma tistax tkompli bl-operat taghha.

“7. Illi s-socjeta rikorrenti ghamlet diversi talbiet sabiex is-socjeta intimata thallasha d-danni taht il-polza ta' assikurazzjoni izda s-socjeta intimata baqghet inadempjenti. Illi ghalhekk is-socjeta rikorrenti interpellat lis-socjeta intimata permezz ta' ittra ufficjali tad-19 ta' Gunju 2014 (Dok. DCL18).

“8. Illi s-socjeta intimata irrispondiet permezz ta' ittra ufficjali datata l-1 ta' Awwissu, 2014, fejn irrifjutat li tonora l-obbligi taghha tat il-polza tal-assikurazzjoni fuq imsemmija (Dok. DCL19).

“9. Ghalhekk kellha ssir din il-kawza.

“Ghaldaqstant, tghid is-socjeta intimata ghaliex, prevja kull dikjarazzjoni opportuna u moghtija dawk il-provvedimenti kollha necessarji fic-cirkostanzi tal-kaz, din l-Onorabbli Qorti ma ghandhiex:

“(i) Tiddikjara illi s-socjeta rikorrenti hi koperta taht il-Marine Insurance Policy ghad-danni li sofriet wara li l-merkanzija ta' elf disa' mija u tmienja u erbgħin tunnellata metrika qamhirrun (Moldovian corn) waslet fid-9 ta' Dicembru, 2013 fuq il-bastiment m.v. Erdokan Senkaya fil-port ta' Oristano, Sardinja l-Italja, imxarra, bi hsara ingenti stante il-livell għoli ta' umdita u mhux tajba għall-ikel.

“(ii) Tillikwida d-danni konsistenti fil-hsara fil-merkanzija fuq imsemmija, fin-nuqqas ta' qliegh kif ukoll fid-danni konsegwenzjali fl-operat tas-socjeta rikorrenti minhabba l-istess hsara.

“(iii) Tikkundanna lis-socjeta intimata thallas lis-socjeta rikorrenti ammont ekwivalent għal dik is-somma hekk likwidata bhala indennizz taht l-imsemmija polza ta' assikurazzjoni.

“Bl-ispejjez kontra s-socjeta intimata illi minn issa stess hija ingunta għas-subizzjoni”.

Rat id-digriet tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tas-7 ta' Novembru, 2011, li permezz tieghu laqghet it-talba mressqa permezz tar-rikors tal-avukat Louis Cassar Pullicino, bhala mandatarju specjali tas-socjetà estera konvenuta Societa Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni, sabiex jassumi l-atti tal-kawza minflok l-agent indikat Thomas Smith Insurance Agency Limited u ordnat il-korrezzjoni mehtiega fl-atti.

Rat ir-risposta mahlufa tal-avukat Dottor Louis Cassar Pullicino nomine, li permezz taghha gie eccepit is-segwenti:

“1. Illi fl-ewwel lok, il-polza ta' assikurazzjoni mertu tal-kaz ma gietx attivata relattivament ghall-vjagg u merkanzija in kwistjoni minkejja kondizzjoni espressa fl-istess polza li kienet tobbliga lis-socjeta attrici li bhala assikurata taghti debitu avviz lis-socjeta assikuratrici qabel il-vjagg u tluq tal-konsenja partikolari, haga li f'dan il-kaz partikolari s-socjeta attrici naqset li taghmel bil-konsegwenza li ma ghandha l-ebda dritt tesigi kwalunkwe kopertura u indenniz relattiv taht l-istess polza ta' assikurazzjoni.

“2. Illi subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-premess, jispetta lis-socjeta attrici li tressaq l-ahjar prova tat-titolu taghha a rigward tal-merkanzija assikurata kif ukoll ghad-dritt ta' azzjoni relattiv ghall-allegat hsarat. Dan qed jigi eccepit billi skont dak dikjarat f'rapport maghmul mill-awtoritajiet Taljani meta spezzjonaw il-merkanzija abbord il-bastiment, kif jigi pruvat ahjar waqt is-smigh tal-provi, it-titolu ghall-merkanzija in kwistjoni lahaq ghatta favur terzi. Fin-nuqqas ta' tali prova t-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez stante nuqqas ta' interess guridiku.

“3. Illi subordinatament u fil-mertu, it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt billi kwalunkwe hsara li setghet garrbet il-merkanzija in kwistjoni la kienet rizultat ta' tixrib kawzat mill-ilma bahar waqt il-vjagg u lanqas kawzat minn tixrib kawzat bl-ilma xita waqt il-vjagg izda kwalunkwe tixrib li seta' kien hemm gie kawzat in forza ta' kawzi esterni mhux relatati mal-vjagg abbord il-bastiment in kwistjoni bil-konsegwenza illi mhux il-hsara allegata mhux koperta bil-polza relattiva.

“4. Illi f'kull kaz it-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez.

“5. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri permessi mill-ligi.”

Rat is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tal-11 ta' Jannar, 2018, li permezz taghha u ghar-ragunijet hemm imsemmija, laqghet it-talbiet tas-socjeta rikorrenti; illikwidat id-danni fl-ammont ta' €415,000 u kkundannat lis-socjeta intimata thallas lis-socjeta rikorrenti l-ammont hekk likwidat bhala ndenniz taht l-imsemmija polza ta' assigurazzjoni.

Bl-ispejjez u bl-imghax kontra s-socjetà intimata mid-data tal-ittra ufficjali tad-19 ta' Gunju, 2014.

Dik il-Qorti tat is-sentenza taghha wara li ghamlet is-segwent i konsiderazzjonijiet:

“Fatti

“Illi dana l-kaz jirrigwarda konsenja ta' elf disa' mija u tmienja u erbghin tunnellata metrika qamhirrun (Moldovian corn) li waslet fid-9 ta' Dicembru, 2013 fuq il-bastiment m.v. Erdokan Senkaya fil-port ta' Oristano, Sardinja l-Italja, imxarrba, bi hsara ngenti stante il-livell gholi ta' umdita' u mhux tajba ghall-ikel. Is-socjeta rikorrenti qed titlob id-danni.

“Provi

“Kim Caruana, Underwriting Executive ma' Thomas Smith Ins.Agency Ltd, xehdet li r-rikorrenti Delva Corp.Ltd kellha assikurazzjoni Marine Open Policy cover. Il-klijent kien javzahom meta kien ikun gej xi xoghol biex jigi kopert taht il-polza. Il-polza ta' assikurazzjoni [Dok. DCL1 a fol. 7 sa 16] u r-renewal document [Dok. DCL2 a fol. 7]. Id-Dok. DCL3 [a fol. 18] huwa c-Certificate of Insurance li kopra dina l-konsenja partikolari. Ix-xhud ikkonfermat id-Dok. TG1 a fol. 62 li hija korrispondenza li ghaddiet bejnha u Stefano Detassis.

“Rita Wirth, General Manager tas-socjeta intimata Thomas Smith. xehdet li mhux huma iddiljaw b'dina l-claim imma l-Principal taghhom. Huma kienu nfurmawhom bil-claim u li kienu ser iqabbd u Llyod's Surveyor. Kien hemm perjodu meta l-vapur ma setghax jidhol fil-port sakemm l-awtoritajiet jiccertifikawh li jista jidhol. Huma kienu tkellmu mal-kljent u saru diversi laqghat fejn huma kienu anke assistiti minn avukat. Meta kellhom ir-rapport f'idejhom imbaghad il-principal qalli hu kien se jiddilja mill-materja direttament mal-kljent.

“Kevin Borg Degiorgio, Senior Claims Executive mas-socjeta rikorrenti xehed li Detassis kien ghamel claim u huma appuntaw Llyod's surveyor l-Italja u infurmaw lill-principal taghhom SIAT [ara n-nomina tas-surveyor li tinsab a fol. 73 u 74 tal-process: Dok. TG2].

“Vasile Gajju xehed li

“their company Christ Vague of Moldova signed an agreement with applicant company for the transport and consignment of 2000 tons of corn (Dok. VG1 page 91 et seq.). In Dok. VG2 there is his photo at the time of consignment. The photos VG2 - 8 were taken by the Captain. The weather was fine on the 2nd November and there was no rain. The corn was of high quality. There was a surveyor at the point of loading and another one at the point of discharge. Doc. DC5 and 6 are certificates of quality of corn. Doc. DCL11 certifies that the vessel was suitable for loading. Doc. DCL12 is the certificate of fumigation. The Bill of Lading confirms the proper loading of the corn. 98% of the Fees had to be paid after loading of the vessel. Delva did not transfer the whole sum of money because she said that the insurance was not paying the claim they made. They instituted a court case against Delva which is still pending.

“Salvatore Pala, rappresentant legali tal-koperativa Agrikola Unione Pastore Nurri kellu x'jaqsam mal-akkwist ta' 500 tunnellata mais mill-Moldavia. Meta waslu ghal ftehim kien iddelega lil Francesco Corrias biex jirraprezentahom fil-Moldavia bhala espert biex jivverifika l-kwalita tal-merkanzija u kif tigi mgħobbija biex ma jkunx hemm sorprizi fl-ahhar. Meta Corrias ivverifika li kollox kien kif suppost cempel f'Sardinia biex jagħmlu l-pagament. Meta l-merkanzija waslet Oristano kien ircieva telefonata li waqt il-vjagg kien hemm problema u li l-merkanzija xxarbet u ma setghux jiskarikawha. Kien mar Oristano u ra li l-mais kien umdu u iswed u ma kienx utilizzabili u dana anke kif jidher mir-ritratti ezibiti. [Dok. SA3]. Fid-Dok. SA1 jidher il-grad gholi ta' umidita li kien jimmarka 54 grad meta normalment suppost ikun bejn 8 u 10. F'kwantita bhal dik, aktar ma tkun kbira aktar tikber l-umidita. Dok. SP2 u SP4 juru li t-temperatura baqghet tvarja minhabba l-koncentrazzjoni tal-mais. Dawn ir-ritratti haduhom il-Pulizija. Fid-Dok. SP5 jidher li meta kienet qed tigi skarikata l-merkanzija kien hemm bicciet li baqghu mwahhlin u danajuri li kienet imxarba. Fuq kontroezami wiegeb li huma ma hadux il-konsenja u għamlu claim. Jaf li l-pulizija kienu għamlu investigazzjoni pero ma jafx x'sar minnha.

“Francesco Corrias xehed li kienu baqhtuh, kif qal Salvatore Pala, biex jiccekkja l-kwalita tal-prodott (ara ritratt FC1). Il-mais kien ta' kwalita tajba u meta beda jintefa fil-vapur beda hierieg it-trab li juri li kien niexef. Dak in-nhar it-temp kien sabih hafna. Damu jumejn igħabbu u imbagħad il-vapur ingħalaq bil-pannelli. Meta accerta ruhhu li kollox kien sewwa cempel Sardinja u qallhom biex ihallsu sehemhom. Huma kellhom jiehdu pussess tal-merkanzija meta tasal Oristano u jekk ma kinitx tajjeb setghu jirrifjutawha u jitolbu lura l-flus. Meta waslet il-merkanzija f'Oristano hu ma kienx prezenti imma l-kollega tieghu.

“Joseph Buhagiar, surveyor mal-P&I, xehed li kienu mqabbda mill-owners tal-vapur biex inehhu s-sigilli tal-hedges u jergghu jissigillawhom. Huma hargu Unsealing u Sealing Certificate [ara fol.

128]. Ezebixxa sett ritratti fejn fl-ewwel pagna jidhru s-sigilli originali: fit-tieni pagna hemm il-hedges miftuha u tidher il-cargo u l-cargo owner qed jeleva sample minnu. F'pagna tlieta hemm ritratt ta' kampjun li qed jitpogga f'borza u z-zewg ritratti l-oħra s-sigilli biex reggha għalaq l-hedge. Meta fethu l-merkanzija dina kienet tidher vizwalment tajba. Kienu prezenti huma, tad-Dwana, il-Cargo Owner, il-Kaptan tal-vapur u l-crew. Imbagħad ma jafx x'gara mill-merkanzija.

“Tony Sammut, Spettur tas-Sanita mal-Port Health, xehed li kien ittimbra d-dokument DCL15 a fol. 31 fejn tah ir-release billi l-karti li kellu kienu tajbin. Hu ma kienx rah il-qamh billi ii-hold ma kienx għadu infetah. Kien herm tad-Dwana u għalihom kien tajjeb u accettaw il-firma tieghu.

“Joseph Gerada, Managing Director ma' Thomas Smith, xehed li huma kienu investigaw il-claim u ma kienux għadhom waslu għal konkluzzjoni meta l-Principal ha l-kwistjoni f'idejh.

“Fl-affidavit tat-8 ta' April 2016, Stefano Detassis xehed li

“he is the sole Director of the Company Delva Corporation Ltd which is an import/export Maltese Company providing professional Services as intermediary between producer and buyer. He had been contacted by a group of shepherds from Sardinia to import to Italy 2000 tons of corn. He met the interested parties and Crist Valg s.r.l. of Moldova who were to be the suppliers of the consignment which was to be loaded at the port of Reni (Ukraine) with final destination Oristano-Sardinia passing through Malta for ordinary customs operations and the Europeanization of goods since these were arriving from a non-EU country. An insurance cover was issued by defendants Thomas Smith covering the value of the goods and the freight on the same conditions agreed by Thomas Smith for similar import operations carried out the previous year by Delva Corp. Ltd. [Dok. DCL1 - 4]. He went to Moldova with a representative of his clients in Sardinia to verify the quality of the corn and assisted in the loading operations on the Turkish vessel m.v. Erdogan Senkaya. Loading lasted two days in sunny weather. Samples of the cargo were taken during loading. Following assessment of the cargo, the partial payment of the supply was made and the outstanding balance would be paid on the arrival of the corn in Sardinia. The ship's hatches were sealed. Thomas Smith were informed of the real weight of the corn and its value. The ship was completely dry and the com left Ukraine in perfect condition. The ship arrived in Malta with a four days delay due to rough seas according to the Master. Samples were given to the Maltese Health authorities and the goods were declared as suitable to continue their journey to Oristano. The Turkish Owners P&I requested additional sealing of the ship before departure from Malta. When the ship arrived in Oristano he noticed that the holds of the ship were opened. The Master did not give them an explanation as to why they were open. He could not go close to the holds until the tests on the ship were completed by the authorities. These tests were not carried out in Malta

because the cargo was not going to be released. During berthing of the ship he could notice a strong smell of mould and realized that the colour of the com had changed and was deteriorated and not in the same state as it was when loaded and on inspection in the port of Malta. On seeing this he decided to block the operation of discharge and protested with the ship owners and master and informed Thomas Smith of what had happened. The Police then detained the cargo.

“He noticed that in the internal superior side of the holds there were traces of dark colour caused by liquid substances, presumably rain water. From the ship's log books it results that the ship experienced bad weather during its journey. The corn was contaminated by mould. Com remained attached to the crane's winches, and while walking on the com there were footprints on the surface as it was wet. No Bill of Lading was given in original to the master and so the shipowner was still the owner and responsible for the goods according to law. Investigations were made by the shipowner and the Insurance but they did not give him any report. The Court of Oristano ordered the destruction of the com. A 'water testa' was made on the ship's hold. The crew attempted to change the hatches' seals which closed the hold but he protested with the shipowner. Photos were taken but they were never sent to him. From the tests carried out it resulted that even though some seals were changed, water was still getting into the holds [DCL 24]. The seals were visibly damaged, old and not water resistant. Delva Corp. Ltd has suffered a commercial loss amounting to 15 shipments which were not effected.

“Fit-tieni affidavit datat 20 ta' Gunju 2016 witness exhibited the invoices relative to the costs and extra costs with regard to this consignment [Doc. DCL29/30]. The ruined cargo was sold and from the amount received they paid partly the shipper and all the freight of the ship.

“In kontroezami wiegeb li l-ftehim biex il-koperativa tixtri l-qamh ghal tant zmien kien wiehed verbali. Meta l-Pulizija Taljana ssekwestraw il-merkanzija dawn qalu li kien hemm rapport ta' truffa izda dana ma setghax ikun ghax il-kljenti kienu mieghu. Xogholhu hu li jgib flimkien ix-xerrej u l-produttur. Hu jahdem bil-flus taghhom u huma jhallsu meta jaraw li l-prodott huwa tajjeb. F'Malta huwa kien prezenti meta l-merkanzija giet spezzjonata u kienet tidher f'kondizzjoni eccellenti. Hu ma jaghzilx il-vapur li fuqu ser tigi importata l-merkanzija, din hija problema tal-armatur u l-kaptan. Minn Malta l-vapur telaq fil-5 ta' Dicembru 2013 u wasal fis-7 ta' Dicembru. Il-bahar kien hazin hafna imma l-ilma li dahal kien tax-xita. Hu kien rah il-log book tal-vapur meta l-periti kienu talbu ghalih. Il-hsara fil-merkanzija ma saritx biss f'dawn il-jumejn ghax il-moffa ma tigiex f'daqqa, imma il-fatt jibqa' li meta sar il-water test l-ilma dahal fl-istiva. Il-kaptan jista' jghid x'gara ezattament ghax hu ma kienx prezenti imma l-Kaptan. Meta sar il-water test l-stiva kienet niexfa u vojta u jekk kien dahal l-ilma qabel dan kien inxtorob mill-merkanzija.

“Dr Andreas Spolidoro xehed li

“he works as a surveyor with particular knowledge on cereal by products. He was asked by SIAT, the cargo underwriters, to examine the documents relative to the case and to let them know what could have happened during the voyage or why there was the damage claimed by the receiver. He had a meeting the with P&I surveyor Dr Coselich, and examined the documents with regard to the discharge of the merchandize and the documents by the Italian Police. He prepared a report which he exhibited and marked as Dok. AS1. What happened could be due either to a wetting during transit or to high moisture contents on the grain when loading. It was not possible that the cargo was totally spoiled at high temperatures in two days from Malta to Oristano. Moreover according to the log book of the vessel there was no rain on those two days. Even if there was wetting in those two days, the cargo would have arrived wet, but not fermented because there was not enough time. The shell of the com is quite strong in front of wetting and it takes one day at least for the water to get inside and then you need to let the funghi grow. He totally excludes that the damage was caused from Malta to Oristano. In Ukraine the cargo was loaded in apparent good condition and samples were taken.

“On being cross-examined, witness stated that he was not present when the cargo was discharged and only saw documentation and photographs. He had not seen the documentation and photos with regard to the loading of the cargo when he prepared his report. He had the report of the P&I Surveyor Mr. Marcialis. In his opinion only part of the cargo was damaged but the whole cargo was condemned but you cannot dispute their decision. As regards the sample taken on loading you can have two or three trucks with cargo with slightly higher moisture contents, and you have other parts with lower moisture content. You mix them all together and you have a correct moisture content but at the end you have some part of the mass that is too moist to bare the voyage. The cargo is reported to have been in good condition when it arrived in Malta so rain could not be the cause of the moisture. There was no water at the bottom of the holds. If you have water infiltration the water will drip down to the bottom. You would not have 58 degrees if in Malta the com was in good condition. If there was water infiltration it would need time to develop.

“Luigi Marcialis xehed li hu ilu jahdem bhala merciologico mill-1976. Hu kien tqabba mill-P&I biex jexamina merkanzija. L-istiva nfethet fid-9 ta' Dicembru u r-ricevitur ikkontesta mill-ewwel. Il-Kaptan kien ghamel garanzija biex il-vapur ikun jista jitleq. Hu kien prezenti l-ghada mill-bidu wara li kien hemm il-kontestazzjoni u anke li nizlet il-merkanzija. Il-merkanzija kellha riha qawwija u temperaturi gholjin f'certi partijiet. Ma kinex kollha l-istess u kien hemm fermentazzjoni. Anke l-awtoritajiet kontra l-frodi kienu prezenti. Hu kien ha xi kampjuni. Xi kampjuni ntbaghtu ghall-analizi lill-Kamra tal-Kummerc ghall-prezenza tal-ilma tal-bahar u r-rizultat kien fin-negattiv. Huwa

kien ra l-istiva fil-qiegh u kienet tidher xotta u l-prodott ma kienx imxarrab hemm. Sar il-water test u kien dahal ftit ilma f'certi punti imma kienu negligibbli speċjalment ghax it-test isir bi pressjoni gholja u ha xi siegha. Inoltre jekk kienet ix-xita, l-istivi kienu maghluqin ghax kienu sigillati u anke l-accessi zghar ghalihom kienu maghluqin u sigillati. Kieku dahlet ix-xita kieku dina kienet tkun f'ammonti zghar u kienu jinnotaw fil-wicc il-germolazzjoni li pero ma rawx. Fl-opinjoni tieghu l-hsara ma saritx minhabba l-vjagg bil-bahar. Il-merkanzija waslet b'livell ta' umidita' gholi u anke bil-presenza ta' faqqiegh li waslu ghall-fermentazzjoni. Gie ezibit is-survey li hu kien ghamel bhala Dok. LM1 a fol. 422 et seq.

“Fuq kontroezami wiegeb li f'Malta l-istivi regghu gew sigillati. Il-Surveyor tas-SIAT kien Giovanni Delogu. Mit-testijiet li ghamlu eskcludew il-presenza ta' ilma tal-bahar fil-merkanzija. Ma ghamlux test ghall-moffa ghax dina kienet tidher prezenti u hadd ma talab li jsir test. Hu kien qed jigi assistit mill-Inginier Cosulic f'dan is-survey u dana ghamel ir-rapport in kollaborazzjoni mieghu. Dwar il-protesta li saret fir-rigward tal-bdil tas-sigilli qal li dana ma jsirx f'affari ta' hames minuti u hu ha r-ritratti bhala parti mix-xoghol tieghu. Huma eskcludew li kien hemm htija minhabba t-trasport u dana billi ma sabux tracci ta' ilma bahar.

“Ligi

“Il-principju generali hu li l-vettural, bhala depozitarju tal-merkanzija li jkun intalab igorr, huwa responsabbli li jikkonsenja l-merkanzija, bla hsara lid-destinatarju jew lil min sejjer jilqaghha f'ismu [fil-kawza fl-ismijiet Dr Simon Micallef Stafrace noe vs James Gollcher et, (PA 13/06/2002)]. Permezz tal-polza tal-karigu, l-Kaptan tal-vapur jobbliga ruhu li jikkonsenja l-merkanzija fil-port tad-destinazzjoni fl-istess kundizzjoni li tghabbiet.

“L-istess principju nsibuh fl-artikolu 17.1 tac-CMR li jipprovdi li:-

“The carrier shall be responsible for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, as well as for any delay in delivery.

“F'sitwazzjoni bhal din l-oneru tal-provi jinkombi lit-trasportatur (art. 18(1) C.M.R).

“F'kawza fejn jigu reklamati danni f'merkanzija importata permezz tat-trasport bil-bahar, jinvolvu essenzjalment tliet partijiet: (i) l-importatur jew ricevitur (ii) il-vettural jew trasportatur u (iii) l-kuntrattur portwali. Jinvolvu wkoll-esibizzjoni u l-ezami ta' dokumenti partikolari, il-portata guridika taghhom, u l-effett taghhom ghal fattispecie singolari f'kull

kaz. [Ara sentenza fl-ismijiet Dr Simon Micallef Stafrace noe vs Adrian Mifsud et. noe, PA 09/12/2002].

“Konsiderazzjonijiet ta' dina l-Qorti

“Illi fil-kaz in ezami n-negozju kien jinvolvi essenzjalment l-importatur (is-socjeta rikorrenti) li qed jagixxi ghar-ricevitori; l-assikurazzjoni; it-trasportatur u l-fornitur tal-merkanzija. Il-kawza odjerna pero tirrigwarda biss l-importatur (l-assikurat) u l-assikurazzjoni tieghu (is-socjeta intimata) u l-Qorti trid tezamina biss ir-relazzjoni guridika bejn dawn iz-zewg partijiet. Ir-rikorrenti qed titlob li dina l-Qorti tiddikjara illi s-socjeta rikorrenti kienet koperta b'Marine Insurance Policy u li hija sofriet danni wara li l-merkanzija assikurata waslet fil-port ta' Oristano, Sardinja l-Italja, imxarrba, bi hsara ngenti stante il-livell gholi ta' umdita' u mhux tajba ghall-ikel.

“Eccezzjonijiet

“Kopertura tal-assikurazzjoni

“Illi fl-ewwel eccezzjoni, is-socjeta intimata teccepixxi li l-polza ta' assikurazzjoni mertu tal-kaz ma gietx attivata relattivament ghall-vjagg u merkanzija in kwistjoni minkejja kondizzjoni espressa fl-istess polza li kienet tobbliga lis-socjeta attrici li bhala assikurata taghti debitu avviz lis-socjeta assikuratrici qabel il-vjagg u tluq tal-konsenja partikolari, haga li f'dan il-kaz partikolari is-socjeta attrici naqset li taghmel bil-konsegwenza li ma ghanda l-ebda dritt tesigi kwalunkwe kopertura u indenniz relattiv taht l-istess polza ta' assikurazzjoni.

“Illi s-socjeta intimata fin-nota ta' sottomissjonijiet taghha spjegat dina l-eccezzjoni fis-sens li qalet li l-avviz kellu jinghata lis-socjeta assikuratrici u mhux l-agent taghha.

“Il-Qorti ma taqbilx ma dina s-sottomissjoni billi “an appointed representative of the insurer (bhal ma kienet Thomas Smith Insurance Agency Ltd), acts as an intermediary of the insurer” (Modern Insurance Law, Bird, 8th Ed p 209). u ghalhekk l-avviz li nghata lil Agent kien bizzejjed ai fini tal-claim li saret.

“Illi jirrizulta mill-provi li r-rikorrenti kellha Open Marine Policy [Dok. DCL1] li kienet giet rinnovata [Dok. DCL2]. Kien inhareg Certificate of Insurance fuq dina l-merkanzija partikolari [Dok. DCL3] u anke inhareg invoice fuqha. [Dok. DCL4] [Ara xhieda Kim Caruana]. Detassis ghas-socjeta rikorrenti xehed li ‘An insurance cover was issued by defendants Thomas Smith covering the value of the goods and the freight on the same conditions agreed by Thomas Smith for similar import operations carried out the previous year by Delva Corp.

Ltd.' Kompla jghid li 'when the ship's hatches were sealed Thomas Smith were informed of the real weight of the corn and its value'.

“Illi ghalhekk ma jistax jinghad dak li qed jigi eccepjet mill-intimata li l-polza ta' assikurazzjoni mertu tal-kaz ma gietx attivata relattivament ghall-vjagg u merkanzija in kwistjoni. Invece jirrizulta li s-socjeta rikorrenti tat id-debitu avviz lis-socjeta rapprezentanti lil principal cioe lis-socjeta assikuratrici qabel il-vjagg u tluq tal-konsenja partikolari minn Reni.

“Ta' min josserva wkoll li meta s-socjeta rikorrenti ressqet il-claim fuq dina l-konsenja, din il-claim ma gietx rifjutata ghar-raguni li ma kienx hemm polza vigenti jew attivata jew ghax ma gewx osservati xi kondizzjonijiet tal-polza, imma billi l-assikurazzjoni kienet qed tezamina l-kaz u anke qabbdet surveyors biex jaraw x'kienet ir-raguni ghall-hsara u r-responsabilita' ghall-akkadut. Kieku ma kienx hemm kopertura kieku lanqas kienet tigi kkunsidrata.

“Dina l-eccezzjoni ghalhekk qed tigi michuda.

“Titolu tal-merkanzija

“Illi l-konvenut eccepew ukoll illi jispetta lis-socjeta attrici li tressaq l-ahjar prova tat-titolu taghha a rigward tal-merkanzija assikurata kif ukoll ghad-dritt ta' azzjoni relattiva ghall-allegat hsarat. Dan qed jigi eccepjet billi skont dak dikjarat f'rapport maghmul mill-awtoritajiet Taljani meta spezzjonaw il-merkanzija abbord il-bastiment, it-titolu ghall-merkanzija in kwistjoni lahaq ghatta favur terzi. Fin-nuqqas ta' tali prova it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda stante nuqqas ta' interess guridiku.

“L-intimati ssottomettew li l-Koperativa Agrikola f'Sardegna kienet xtrat u hallset minn qabel lis-socjeta attrici tal-merkanzija li kienet ordnat, ghalhekk is-socjeta attrici ma jista jkollha l-ebda jedd li tippromuovi dina l-azzjoni ghal risarciment taht il-polza ta' assikurazzjoni billi hija ma garrbet ebda telf.

“Fil-fatt is-socjeta attrici kienet ordnat ghan-nom tal-Koperativa l-merkanzija in kwistjoni u sakemm kellha tasal ghandhom ir-riskju kien baqa' fuq is-socjeta attrici avolja l-Koperativa kienet hallset tal-merkanzija. Il-Koperativa irrisrevat il-dritt li tirrifjuta l-merkanzija jekk ma tkun tal-kwalita pattwita u li titlob ir-rifuzjoni tal-flus imhallsa. Ghalhekk is-socjeta attrici kienet harget din l-assikurazzjoni appuntu biex tkopri dan ir-riskju f'kaz li l-merkanzija jgriha hsara matul il-vjagg. L-assikurata f'dan il-kaz kienet is-socjeta attrici u l-merkanzija kienet assikurata fuq isimha. Dwar dina l-merkanzija, ir-relazzjoni kienet bejn is-socjeta attrici u l-assikurazzjoni intimata u l-Koperativa ma kinitx parti. Jekk is-socjeta attrici ma tigix risarcita tad-danni li hija

sofriet mis-socjeta intimata, hija jkollha tirrifondi l-flus lura lill-Koperativa u taghmel tajjeb ghad-danni li huma sofrew. Il-prezz li ghandu jigi risarcit lis-socjeta attrici huwa l-prezz tal-merkanzija assikurata u mhux il-prezz li bih is-socjeta attrici xtratu.

“Illi f'dina l-kawza r-rikorrenti gabet provi dwar it-titolu taghha ghar rigward tal-merkanzija assikurata. Jigi rilevat li l-intimati ma kkwestjonawx it-titolu tar-rikorrenti meta huma gew biex johorgu l-assikurazzjoni fuq dik il-merkanzija u lanqas meta saret il-claim. Barra minn hekk meta l-merkanzija giet maqbdue mill-awtoritajiet Taljani f'Oristano dawn daru fuq ir-rappresentant tal-kumpanija rikorrenti bhala s-sid responsabbili ghall-merkanzija. Anke fir-rapport li ghamel Dott. G. Cosulich (ara fol. 422) hu jirreferi ghal cargo owner bhala Mr. Detassis.

“Dina l-eccezzjoni wkoll qed tigi michuda.

“Mertu

“Illi fil-mertu s-socjeta intimata eccepjet li kwalunkwe hsara li setghet garrbet il-merkanzija in kwistjoni la kienet rizultat ta' tixrib kawzat mill-ilma bahar waqt il-vjagg u lanqas minn tixrib kawzat bl-ilma tax-xita waqt il-vjagg izda kwalunkwe tixrib li seta' kien hemm gie kawzat in forza ta' kawzi esterni mhux relatati mal-vjagg abbord il-bastiment in kwistjoni bil-konsegwenza illi l-hsara allegata mhux koperta bil-polza relattiva.

“Illi s-socjeta intimata basikament qed issostni li l-hsara giet kawzata billi l-merkanzija kellha 'inherent vice' qabel tghabbiet f'Reni,

“Rigward l-oneru tal-prova, l-Qrati taghna diga kellhom l-okkazzjoni li josservaw hekk:

“Minn dan jtnissel b'egwal raguni illi l-ispedizzjonier jew ir-ricevitur iridu jfornu prova tal-kwalita', stat u kondizzjoni tal-merkanzija meta din giet hekk stivata. Mhux bizzzejjed allura li r-ricevitur jiddemostra x'kien l-istat tal-merca fil-mument tar-recezzjoni taghha meta din ghaddiet fil-pussess tieghu izda jrid juri sodisfacentement illi dan l-istess stat ma jikkorrispondiex ghall-istat fil-mument tal-istivagg. Dan ghaliex huwa proprju hu li jkun qed jallega u jattribwixxi htija fil-vapur u allura jehtieglu li jipprova fatti kostitwenti l-kawza tat-telf jew tad-dannu frapport man-negligenza attribwita minnu lill-vapur. Huwa biss meta jirnexxielu jaghmel dan, illi l-piz tal-prova jisposta ruhu fuq il-vapur biex dan jiddemostra, b'konvinzjoni, illi t-telf jew dannu ma kienx dovut ghan-negligenza tieghu, anke, per ezempju, billi juri li d-dannu hu l-effett tal-vizzju fil-haga jew minhabba forza magguri jew ghal xi raguni ohra fost dawk annoverati taht Art. 4 tal-Hague Rules ghall-fini ta' ezoneru mir-responsabblta'. Stabbilita xi wahda minn dawk ir-ragunijiet l-oneru jerga' jghaddi fuq ir-ricevitur (Atlas Insurance Agency Ltd. noe vs Gollcher Company Limited noe, PA 23/06/2004.)

“Illi la darba l-assikurat jinxurja l-merkanzija, mhux responsabilita' tieghu li jara li fit-trasbord tal-merkanzija ma jidholx ilma fl-istivi kemm jekk hija tax-xita kemm jekk tal-ilma bahar. Dik hija responsabilita' tat-vettural. Ir-responsabilita' tieghu hija illi jforni prova tal-kwalita', stat u kondizzjoni tal-merkanzija meta din giet stivata u li dan l-istess stat ma jikkorrispondiex ghall-istat fil-mument tal-istivagg.

“Issa s-socjeta' rikorrenti gabet provi li effettivament meta tghabbiet il-merkanzija dina kienet ta' kwalita' u kundizzjoni tajba.

“Vasile Gajiu, ghal kumpanija Christ Vague of Moldova, fornitur tal-qamh, xehed li

“The weather was fine on the 27th November and there was no rain. The corn was of high quality. There was a surveyor at the point of loading.

“Salvatore Pala, rapprezentant legali tal-koperativa Agrikola Unione Pastore Nurri, xehed li huma qabbd u lil Francesco Corrias biex jirraprezentahom fil-Moldavia bhala espert biex jivverifika l-kwalita' tal-merkanzija u kif tigi mgħobbija. Ighid li meta Corrias ivverifika li kollox kien kif suppost cempel f'Sardinia biex huma jagħmlu l-pagament.

“Francesco Corrias xehed li kien prezenti f'Reni biex jiccekkja l-kwalita' tal-prodott (ara ritratt FC1). Il-mais kien ta' kwalita' tajba u meta beda jintefa fil-vapur beda hierieg it-trab li juri li kien niexef. Dak in-nhar it-temp kien sabih hafna. Damu jumejn ighabbu. Meta accerta ruhhu li kollox kien sewwa cempel Sardinja u qalilhom biex ihallsu sehemhom.

“Joseph Buhagiar, surveyor mal-P&I, xehed li f'Malta huma kienu tqabbd u mill-owners tal-vapur biex inehhu s-sigilli tal-hatches u jergghu jissigillawhom. Xehed dwar id-dokumenti a fol. 128 et seq fejn jidher li kien ittiehed kampjun tal-merkanzija li kienet tidher vizwalment tajba. Kienu prezenti huma, tad-Dwana, il-cargo owner, il-kaptan tal-vapur u l-crew. Il-merkanzija giet rilaxxjata mid-Dwana u mill-Awtorita' tas-Sahha ta' Malta.

“Stephano Detassis xehed li

“He went to Moldova with a representative of his clients in Sardinia to verify the quality of the corn and assisted in the loading operations on the vessel. Loading lasted two days in sunny weather. Samples of the cargo were taken during loading. The ship was completely dry and the corn left Ukraine in perfect condition. Loading operation was made in the presence of employees of SGS Moldova, the international organ of control that certifies the quality of supply and hygiene conditions of the ship's holds. Such employees had to carry out such analyses on the

basis of samples taken during the loading of cargo and assess its conformity and integrity of same in accordance with contractual terms. The com left Ukraine in perfect condition as confirmed by the various certificates released by SGS Moldova Dok. DCL5 -11. When samples were taken they were taken from different layers of the cargo on being loaded.

“L-istharrig tal-pretensjonijiet attrici jiddependi mhux biss mix-xhieda imma anke mid-dokumenti li jixhdu l-grajja tat-tragitt u ghandhom piz probatorju. Dan jinghad ghaliex dawk id-dokumenti, generalment, ikunu saru fil-hin tal-grajja partikolari u jkunu ghalhekk mistennija li jservu bhala dokumentarju ta' dik il-grajja. (fil-kawza fl-ismijiet David Curmi Doe Carmel Mallia et Doe, App Kumm 06/06/1995)

“Fil-kaz in ezami gew ipprezentati s-segweni dokurnenti li jikkonfermaw l-istat tajjeb tal-merkanzija meta dina giet imghobbija.

“Id-Doc. DCL5 huwa l-Quality Certificate mahrug min SGS dwar is-sampling during loading and analysis on requested parameters of a consignment designated li kienet ser tingarr mill-valur MV ERDOGAN SENKA Y A. Id-dokument ighid hekk:

“This is to certify that upon instructions received, our inspector has supervised the loading of the abovementioned quantity of goods declared as MOLDAVIAN CORN CONVENTIONAL CROP 2013 AS PER CONTRACT OF SALE DATED 29TH OCTOBER 2013 at the Reni Port and drew samples currently with the loading of the above mentioned parcel on to the vessel. Representative sampling of the cargo was performed at regular intervals throughout the entire loading as per GAFTA sampling rules 124.

“Mill-analisi li saret irrizulta li Moisture kien ta' 14% u Foreign matters 0%.

“Skond ic-certifikat Dok. DCL8, analisi ta' GMO irrizulta li l-GMO is lower than the contractual limit of 0.9%. Skond Dok. SCL9 Radiation is not exceeding 600 Becquerel per kilogram and is within the EEC permitted limits. Ic-certifikat Dok. SCL11 kkonferma li based on a visual examination of visibly accessible parts of the holds and hatches, Hold No 1 was swept and suitable to carry the goods. [ara Dok. a fol. 92 Shipment Document). Doc. DCL11 certifies that the vessel was suitable for loading.

“The Bill of Lading confirms the proper loading of the corn and certified as clean. [page 2].

“Illi mid-dokumenti ezibiti u mill-analisi li saret tal-merkanzija meta giet mghobbija dina giet certifikata bhala tajba ghal vjagg u li l-vapur setgha jgorrha. Ghalkemm il-Kaptan tal-vapur ighid li ‘cargo has been

delivered with the same conditions as loaded from Reni porta' [fol. 178 Doc. DCL22) fil-fatt jirrizulta li waqt li f'Reni SGS iccertifikaw li l-markanzija kienet tajba, f'Oristano irrizulta li dina kienet immuffata, tinten u b'temperaturi gholjin.

“Minn naha l-ohra s-socjeta intimata bazikament qed tghid li l-hsara ma gietx kawzata mill-ilma bahar u lanqas mill-ilma xita waqt it-tragitt imma in forza ta' kawzi esterni mhux relatati mal-vjagg. Hija ssostni li l-merkanzija kellha 'inherent vice' qabel tghabbiet.

“Illi meta s-socjeta intimata teccepixxi li l-hsara saret in forza ta' kawzi esterni mhux relatati mal-vjagg hija qed talludi ghal possibilita' li l-merkanzija kienet diga hazina qabel tghabbiet. Hija qed tistrih fuq zewg rapporti, wiehed li sar mis-surveyor tal-vapur u iehor imqabbad minnha stess.

“Fir-rapport tieghu, Mr. Cosulich, surveyor tal-vapur, jasal ghal konkluzzjoni li mit-testijiet li saru wara li giet skarikata l-merkanzija 'the corn did not suffer any wetting by sea water during the voyage from Reni to Oristano' u li 'the fermentation was provoked by fresh water the origin of which is at Reni before loading'. Ghalkemm ir-rapport hu taht il-firma ta' Cosulich, fil-Qorti xehed Luigi Marcialis li kkollabora mieghu fl-indagini li saret. Hu qal li kien prezenti wara li Detassis kien ikontesta l-hsara u wara li nizlet il-merkanzija mill-istivi. Fl-opinjoni tieghu l-hsara ma saritx minhabba l-vjagg bil-bahar. Il-merkanzija waslet b'livell gholi ta' umidita u anke bil-presenza ta' faqqih li waslu ghal fermentazzjoni. Huma kienu eskcludew li kien hemm htija minhabba t-trasport u dana billi ma stabux tracci ta' ilma bahar mill-analisi li saret fuq il-kamjuni li gabru f'Oristano.

“Fir-rapport tieghu Dr Andrea Spolidoro, imqabbad minn-SIAT S.p.a. l-assikurazzjoni tal-merkanzija, jikkonkludi li:

“As to the actual cause of damage, it results clear that this matter concerns a heating damage attributable solely to the presence of some lots of cargo, most probably already infested by storage fungi, with a moisture content higher than the indicated average of 14%, commingled with other lots with a lower moisture content, that is to say a damage clearly attributable to the cargo condition at loading: inherent vice (page 10 of Report Dok. AS1).

“Meta xehed quddiem il-Qorti, Dr Spolidoro qal li dak li seta gara kien dovut jew ghax il-qamh ixarrab fit-tragitt jew ghax kien hemm high moisture fil-qamh meta tghabba. Hu xehed li meta ghamel ir-rapport tieghu hu ma kellux f'idejh ir-ritratti li ttiehdu meta giet mghobbija l-merkanzija. Isostni li anke kieku dahal l-ilma, il-merkanzija kienet tasal imxarba biss u ma jkunx hemm fermentazzjoni kif fil fatt kien hemm, ghax iz-zmien kien qasir wisq ghalhekk. Inoltre ma nstab ebda ilma fil-qiegh tal-istivi. Hu jghid li meta jitghabba l-qamh jista jgri li truck ikollu

moisture content differenti minn truck iehor u trid thallathom flirnkien biex ikollox il-moisture content korrett imma jista jigri li jkollok parti li tkun too moist u ma tiflahx ghal vjagg. FI-opinjoni tieghu parti biss mill-merkanzija kellha hsara imma l-awtoritajiet Taljani kkundannaw il-merkanzija kollha u ma setghux jikkontestaw id-decizjoni taghhom.

“Kemm Dr Spolidaro kif ukoll Marchialis ma kienux prezenti meta l-merkanzija giet mghobbija Reni u huma raw biss dina l-merkanzija meta waslet Oristano, xi granet wara li dahlet il-port fejn giet skarikata. “Illi f'dan il-kaz il-Qorti hi rinfaccajata b'zewg posizzjonijiet: is-socjeta attrici li ssostni li l-merkanzija kienet ta' kwalita tajba u giet karigata f'kondizzjoni tajba u l-vapur gie certifikat li seta jittrasporatha u minn naha l-ohra ghandna s-socjeta intimata li qed issostni li l-merkanzija kellha 'inherent vice' qabel giet mghobbija u ghalhekk l-polza ta' sigurta ma kinitx topriha.

“Illi fil-fehma tal-Qorti l-atturi mexxilhom jgibu prova tal-kwalita, stat u kondizzjoni tajba tal-merkanzija meta din giet stivata u li fil-mument tar-recezzjoni taghha l-istess stat ma kienx jikkorrispondi ghall-istat li kienet fil-mument tal-istivagg. Dina l-merkanzija giet certifikata ghat-tjubija taghha u l-adattabilita tal-vapur biex igorrha giet certifikata minn kumpanija SGS maghrufa internazzjonalment. Il-merkanzija gie mghobbija fil-presenza ta' diversi persuni li kkonfermaw kemm bil-miktub kif ukoll bic-certifikati u ritratti l-istat taghha. Kieku l-merkanzija ma kinitx tajba r-rikorrenti u l-iricevitori tal-merkanzija ma kienux ser jaghmlu l-pagament biex dina tingarr ghal Oristano. Inoltre f'Malta dina l-merkanzija kienet ukoll instabet f'apparent good condition meta nfethu l-istivi u dana gie konfermat mir-ritratti ezibiti, kampjuni li ttiehdu, u mix-xhieda ta' Detassis. Il-merkanzija gie cleared biex tkompli l-vjagg mill-Awtoritajiet ta' Malta.

“Fir-rapport tieghu, Dr Spolidoro jifha' l-htija fuq il-merkanzija li skond hu kienet hazina qabel tghabbiet. Fir-rapport pero, fil-fehma tal-Qorti, hemm diversi supposizzjonijiet li ma gew sostanzjati u korroborati mill-fatti kif jemergu. Hu per ezempju jsemmi li l-merkanzija kienet infettata bil-fungi meta tghabbiet meta fil-fatt ma hemm ebda prova dwar dan. Hu jippresupponi li din l-merkanzija kienet 'probably already infested by storage fungi'. Isemmi ukoll il-possibilita li kien hemm moisture degree differenti f'partijiet differenti tal-merkanzija meta fil-fatt SGS iccertifikat li Representative sampling of the cargo was performed at regular intervals throughout the entire loading as per GAFTA sampling rules 124. Fir-rapport jissemma wkoll li kien hemm high moisture content fil-merkanzija meta fil-fatt meta tghabbiet gie ccertifikat minn SGS li l-Moisture kien ta' 14% u Foreign matters 0%. Ghalhekk ma hemmx prova konkreta u attendibbili li, kif qed isostnu l-intimati, kien hemm high moisture content of part of the cargo when loading, anzi mic-certifikazzjoni ezibta jirrizulta l-kuntrarju.

“Illi ghalhekk is-socjeta rikorrenti kienet gie assikurata li l-merkanzija li hija kienet se tixtri kienet tajba u ghalhekk jekk kien hemm xi difett fil-qamh li ma jidhirx ma kienx tort taghhom imma tal-fornitur. Is-socjeta rikorrenti kellha merkanzija li kienet giet certifikata tajba u ghalhekk setghet tinxurjaha taht l-Open Marine Policy li kellha. Lanqas is-socjeta rikorrenti ma hija responsabbili jekk l-merkanzija grala xi hsara waqt it-tragitt ghax ir-responsabilita hija tal-vettural. Hija responsabilita tal-vettural li obbliga ruhu li jikkonsenja l-merkanzija fil-port tad-destinazzjoni fl-istess kundizzjoni li tghabbiet.

“F'dana l-kaz jirrizulta li meta l-merkanzija gie skarikata f'Oristano kien sar water test b' 'hose to verify the water-tightness of the hatches closures, and leakages were found on the transversal joints of panels 2, 3, 4 of hatch cover out of the 8 panels composing hatch cover 1, and on a transversal joint of panel 2 out of the eleven panels composing hatch cover 2. The hatches closures were found not fully watertight at the hose test performed'. (Rapport Dr Spolidoro u konfermat minn Detassis fix-xhieda tieghu u Doc. DLC17 Rizultat tal-Water Test. Hatches Water Tight: NO). Detassos xehed li 'A 'water testa' was made on the ship's hold. From the tests carried out it resulted that even though some seals were changed, water was still getting into the holds [DCL 24]. The seals were visibly damaged, old and not water resistanta' . Hu jghid li huwa ma jaghzilx il-vapur li fuqu ser tigi importata l-merkanzija, din hija problema tal-armatur u l-kaptan.

“Jirrizulta li skond il-log book tal-vapur kien hemm waqt it-tragitt rain and rough sea weather ghalkemm skond ir-rapporti ezibiti mill-intimati, dawn ma kienux il-kawza ghall-hsara fil-merkanzija ghar-ragunijiet imsemmija fl-istess rapporti.

“Illi ghalhekk fil-fehma tal-Qorti s-socjeta rikorrenti imexxilha tipprova t-talba taghha u konsegwentement qed tigi milqugha.

“Danni

“Is-socjeta rikorrenti talbet il-likwidazzjoni tad-danni sofferti konsistenti fil-hsara fil-merkanzija, fin-nuqqas ta' qliegh kif ukoll fid-danni konsegwenzjali fl-operat tas-socjeta rikorrenti minhabba l-istess hsara.

“Fin-nota ta' sottomissjonijiet taghha s-socjeta rikorrenti talbet is-segwent:

€ 424,453.49 bhala hsara fil-merkanzija

€ 88,254.83 bhala spejjez extra

€ 519,910.55 bhala telf ta' qligh.

“1. Kwantu ghal l-ewwel talba, il-polza ta' assikurazzjoni kienet tkopri is-somma ta' €415,000 biss u ghalhekk kull somma ulterjuri mitluba ma tistax tigi milqugha. Fil-fehma tal-Qorti kull ma tista' tippretendi li tithallas is-socjeta rikorrenti huwa l-valur tal-konsenja li giet assikurata kif jirrizulta mid-dokumenti DCL3 u 4. Ir-responsabilita tal-assikurazzjoni ghall-indenizz skond il-polza sa hemm jasal. F'dan ir-rigward jigi rilevat ukoll li s-socjeta rikorrenti rkuprat is-somma ta' €29,220.00 bhala recovery sale tal-merkanzija mhassra. Il-merkanzija giet mibjuha lil kumpanija Sarda Sementi Srl bil-15.00 Euro/ton u mirrikavat thallas il-freight tal-vapur u parzjalment il-vettural.

“2. Dwar din it-talba, fit-tieni affidavit tieghu datat 20 ta' Gunju 2016, Stefano Detassis esebixxa invoices relativi ghas-spejjez extra fir-rigward ta' dina l-konsenja fl-ammont ta' €88,254.83 [Doc DCL29/30]. Jigi rilevat li l-assikurazzjoni ma taghmilx tajjeb ghal spejjez extra li gew inkorsi mill-assikurat. Il-limit of liability taghha hija s-somma assikurata skond il-polza. Gew ezibiti numru konsiderevoli ta' dokumenti [fol 215-260] li pero ma gewx spjegati, ghalfejn saru dawk l-ispejjez u lanqas ma ttella xi hadd biex jixhed u jispjegahom u jikkonfermahom. Veru li l-gurisprudenza hija li mhux dejjem hemm bzonn li d-dokument jigi kkonfermat bil-gurament imma hawnhekk si tratta ta' hafna dokumenti u li l-ammonti mitluba huma sostanzjali u ghalhekk il-Qorti ma tistax taqbel u taccettahom minghajr verifika proprja.

“3. Stefano Detassis xehed li 'Delva Corporation Ltd has suffered a commercial loss amounting to 15 shipments which were not effected'. In kontroezami hu wiegeb li l-ftehim biex il-koperativa tixtri l-qamh ghal tant zmien kien wiehed verbali u mhux bil-miktub jew bi mod iehor formalizzat. Illi fil-fehma tal-Qorti l-assikurazzjoni ma ticcentra xejn f'dan il-ftehim. Anke kieku l-figura ta' €519,910.55 hija figura spekulativa ta' operazzjonijiet li ma avverawx ruhhom u ma kien hemm xejn konkret/jew ftehim, li jindika li dawn l-operazzjonijiet kienu se jsiru u li ma sarux tort tal-assikurazzjoni. L-assikurazzjoni ma tkoprix loss of profit u biex tkopri talba simili trid tkun harget polza specifika ghal dan l-iskop”.

Rat ir-rikors tal-appell tas-Societa Italiana Assicurazioni e Riassicurazzioni, kif rapprezentata mill-mandatarju specjali taghha l-Avukat Louis Cassar Pullicino, li permezz tieghu u ghar-ragunijiet hemm imsemmija, filwaqt li talbet lil din il-Qorti sabiex tirrevoka s-sentenza moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-11 ta' Jannar, 2018, tilqa' l-

eccezzjonijiet imressqa mis-socjetà appellanti u tichad it-talbiet attrici, bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjetà attrici appellata.

Rat ir-risposta tas-socjetà attrici appellata li permezz taghha ssottomettiet li, is-sentenza appellata tal-11 ta' Jannar, 2018, tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili, ghandha tigi kkonfermata u l-appell tas-socjetà konvenuta appellanti ghandu jigi michud minn din il-Qorti, bl-ispejjez taz-zewg istanzi a kariku tal-istess socjetà konvenuta appellanti.

Rat il-verbal tas-seduta tal-4 ta' Dicembru, 2018, fejn id-difensuri tal-partijiet itrattaw l-appell, li baqa' differit ghas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawza, inkluz ix-xhieda u d-dokumenti esebiti mill-partijiet;

Ikkonsidrat:

Illi permezz ta' din il-kawza, is-socjetà attrici appellata Delva Corporation Limited, qeghda tfittex lis-socjetà konvenuta appellanti bhala l-assiguratrici, ghar-rizarciment ta' danni li hija sofriet wara li l-merkanzija (qamharrun) li giet trasportata mill-Ukrajna ghal Oristano, f'Sardinja, l-Italja, b'waqfa f'Malta, fuq il-bastiment M/V Erdogan

Senkaya, sfat imhassra, tant li ma kinitx ghadha tajba ghall-konsum tal-bniedem jew tal-animali, tant li kellha tingered mill-awtoritajiet Taljani. Apparti xi punti ta' natura procedurali, il-kontestazzjoni principali bejn il-partijiet hija essenzjalment jekk il-merkanzija sfatx imhassra konsegwenza ta' perkolazzjoni ta' ilma, kif issostni s-socjetà attrici appellata, jew jekk il-prodott kienx thassar konsegwenza ta' vizzju fil-prodott, kif issostni s-socjetà konvenuta appellanti.

L-ewwel Qorti, permezz tas-sentenza appellata, sabet favur il-pretensjonijiet tas-socjetà attrici.

Is-socjetà konvenuta hassitha aggravata bl-imsemmija decizjoni u interponiet dan l-appell, stante li tikkontendi li l-ewwel Qorti applikat b'mod zbaljat il-principji ta' dritt applikabbli ghall-mertu tal-kaz in ezami, kif ukoll ghamlet apprezzament hazin tal-fatti u cirkostanzi tal-kaz. L-appell odjern bazikament jissejjes fuq hames aggravji principali.

Fl-ewwel aggravju jinghad li l-ewwel Qorti kellha tilqa' l-ewwel eccezzjoni tas-socjetà appellanti fis-sens li, il-kawza attrici ma setghetx tirnexxi ladarba s-socjetà attrici appellata naqset milli taghti avviz adegwat lill-assigurazzjoni, kif kienet obbligata li taghmel a tenur tal-polza tal-assigurazzjoni. Kondizzjoni numru sebgha tal-istess polza

kienet tobbliga lis-socjetà attrici taghti debitu avviz lis-socjetà assiguratrici qabel il-vjagg u t-tluq tal-konsenja partikolari, haga li s-socjetà attrici naqset milli taghmel, bil-konsegwenza li m'ghandha ebda dritt tesigi kwalunkwè kopertura u indenniz relattiv taht il-polza in kwistjoni. Tikkontendi li l-ewwel Qorti kienet zbaljata meta cahdet din l-ewwel eccezzjoni taghha, peress li rriteniet li l-avviz moghti lill-agent kien bizzejjed. Ladarba kien hemm ftehim espress bejn il-partijiet, dan kien jikkostitwixxi ligi (*pacta sunt servanda*), u konsegwentement ma kienx jispetta lill-ewwel Qorti li tinterseta lill-kuntratt li kien car u li ma kien jehtieg ebda interpretazzjoni. Inoltrè l-fatt li l-assigurazzjoni investigat il-kaz u qabbdet is-*surveyors* ma kellux ikun ta' pregudizzju ghaliha jew jittiehed bhala rinunzja ghal kwalunkwè difiza jew dritt spettanti lilha taht l-istess polza.

Ghandu jinghad mal-ewwel li, ghalkemm din il-Qorti taqbel mal-fatt li l-ftehim bejn il-partijiet ghandu jitqies ligi u dan bhala riflesssioni tal-principju *pacta sunt servanda*, daqstant huwa principju accettat li l-kuntratti ghandhom jigu interpretati b'mod li jaghmlu sens. Peress li t-talba attrici titratta hlas taht polza ta' assigurazzjoni, jitqies opportun li jigu sottolinjati certu principji importanti f'dan il-kuntest. Fis-sentenza tal-kawza fl-ismijiet **Salvatore Sammut v. Middlesea Insurance p.l.c.**

tal-14 ta' Mejju, 2004, din il-Qorti iddeskriviet polza ta' assigurazzjoni hekk:

“Polza ta' assikurazzjoni tohloq relazzjoni bilaterali bejn il-kontraenti fejn, in konsiderazzjoni tal-hlas ta' premium mill-assikurat lis-socjeta` assikuratrici, dik l-istess socjeta` tintrabat li tindennizza lill-assikurat taghha fl-eventwalita` li dan isofri xi telf bhala rizultat ta' event dannuz kopert bl-istess polza ta' assikurazzjoni. L-element principali f'dan it-tip ta' kuntratt huwa r-riskju, liema riskju tassumieh is-socjeta` assikuratrici. F'dan is-sens, ghalhekk, dan huwa kuntratt bilaterali b'titolu oneruz in kwantu l-kontraenti jirregolaw l-obbligazzjonijiet ta' bejniethom billi l-hlas ta' premium da parti tal-assikurat tiskatta l-obbligazzjoni ta' indennizz da parti tas-socjeta` assikuratrici...

“Kif inghad hawn fuq bil-hrug tal-polza ta' assikurazzjoni s-socjeta` assikuratrici tassumi l-obbligu li tindennizza lill-assikurat taghha ghall-event futur dannuz. Din l-obbligazzjoni ghalhekk hija wahda kazwali billi taghmel l-obbligazzjoni tiddipendi minn grajja ta' bla hsieb li ma tkunx fis-setgha la tad-debitur u lanqas tal-kreditur (Art. 1053 (I), Kodici Civili). Minhabba l-incertezza insita f'dan il-kuntratt huwa mehtieg grad gholi ta' bona fede u partikolarment da parti ta' min ikun talab l-hrug tal-polza. Dana billi b'dak il-mod biss is-socjeta` assikuratrici tista' issir konsapevoli mic-cirkostanzi kollha insiti fir-riskju sabiex tghazel li tiehu dak ir-riskju kif ukoll tistabilixxi “premium” adegwat. Din il-bona fede li tiddistingwi dan il-kuntratt bhala wiehed ta' uberrima fides hija mehtiega f'kull tip ta' polza ta' assikurazzjoni ...”.

Inoltre huwa principju assodat ukoll li l-massima *buona fede* li jirregola l-kuntratt tal-assigurazzjoni ma huwiex obbligu li jorbot biss lill-assikurat, izda similmement jorbot ukoll lill-assiguratur. Ma jistax ikun hemm l-ebda dubju li, hu obbligu tal-persuna li tkun qeghda titlob biex tidhol f'kuntratt ta' assigurazzjoni li taghti dik l-informazzjoni kollha sostanzjali u rilevanti biex id-ditta assiguratrici tkun tista' tasal ghall-gudizzju nfurmat dwar jekk ghandhiex tidhol ghall-kuntratt ta' assigurazzjoni jew le. Madankollu, l-istess ditta assiguratrici ghandha wkoll obbligu li jekk il-

proponent taghha evidentement ihalli barra informazzjoni li hija mitluba specificatament fil-*Proposal Form*, hija ghandha l-obbligu wkoll li tinforma lill-klijent b'dan u ghandha titlob il-kjarifiki li jkun hemm bzonn. Similment ghandha wkoll l-obbligu li tinforma lill-klijent taghha bil-limitazzjonijiet u r-restrizzjonijiet kollha li se jkun hemm fil-polza li tkun ser tinhareg. Dan ghaliex jekk il-kuntratti kollha ghandhom jigu esegwiti bil-*buona fede*, il-kuntratt tal-assigurazzjoni jirrikjedi aktar minn hekk ghaliex huwa meqjus wiehed ta' *uberrimae fidae* u ghalhekk il-partijiet kontraenti ghandhom it-tnejn jimxu fil-konfront ta' xulxin bil-massima *buona fede* meta jikkontrattawh. (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti tas-6 ta' April, 2006, fil-kawza fl-ismijiet **Marco Tanti v. O.F. Gollcher & Sons Limited noe.**)

Applikati dawn il-principji ghall-kaz in ezami, mill-provi in atti jirrizulta li, is-socjetà attrici kienet harget polza ta' assicurazzjoni, imsejha Marine Open Cover Policy, fil-25 ta' Lulju, 2012, mas-socjetà konvenuta appellanti Societa Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni (minn hawn 'il quddiem imsejha SIAT) ghat-trasportazzjoni ta' merkanzija ta' prodotti agrikoli, minn diversi pajjizi ghal ohra, permezz tal-agenti f'Malta, Thomas Smith Insurance Agency Limited. Din il-polza ta' assicurazzjoni ggeddet fil-25 ta' Lulju, 2013. Fil-kollona numru 7 jinghad:

“Declarations: To be received by the Company prior to commencement of every shipment”.

Ir-rapprezentanta tal-agenzija Kim Caruana li kienet taħdem bhala *Underwriting Executive* mal-istess agenzija, fix-xhieda tagħha kkonfermat li kienet hi li ttrattat mar-rapprezentant tas-socjetà attrici u ffirmat il-polza ta' assigurazzjoni relattiva. Tghid li fil-fehma tagħha l-applikazzjoni tas-socjetà attrici saret sew u li r-rapprezentant tas-socjetà attrici tahom l-informazzjoni kollha mitluba dwar it-tip ta' merkanzija, kif ukoll avzahom meta din telqet mill-Ukrajina. Hija qalet ukoll is-segwenti:

“...din il-polza ahna taħdem by declaration jgifieri x-xogħol tal-assigurat kien li meta jkollu declaration u jkun ha jibghat xi xogħol irid javzana bihom. U dan sar”.

Fil-fatt minn korrisondenza mahruġa mir-rapprezentant tas-socjetà attrici lill-agent, jirrizulta li saret din id-dikjarazzjoni b'mod formali permezz ta' komunikazzjoni elettronika fit-22 ta' Novembru, 2013.

Kwindi din il-Qorti taqbel perfettament ma' dak li nġhad mill-ewwel Qorti fis-sens li, ladarba s-socjetà attrici tat avviz lill-agent dwar il-vjagg u l-merkanzija in kwistjoni, din kellha titqies bhala attivazzjoni valida tal-polza tal-assigurazzjoni. Dan jingħad mhux biss peress li s-socjetà attrici kienet qegħda titratta mal-agent ta' SIAT f'Malta, li kien qieghed jagixxi bhala intermedjarju għall-principal, u kwindi kien qieghed jagixxi

perfettament in *buona fede* meta ta lill-agent l-informazzjoni u l-avviz mehtieg, talli jekk kemm-il darba l-agent stess kien tal-fehma li s-socjetà attrici assicurata kienet qdiet fedelment l-obbligi imposti fuqha, huwa mill-aktar inkongruwu, li s-socjetà konvenuta appellanti tippretendi li twaqqaq' l-polza fuq din l-eccezzjoni taghha. Dan meta l-polza kienet attiva ghal aktar minn sena qabel l-incident in kwistjoni u jekk kemm-il darba s-socjetà appellanti ma kienitx qeghda tircievi l-avvizi relattivi ghall-vjaggi u fl-istess waqt qeghda taccetta hlas tal-*premium*, setghet facilment ticcara l-posizzjoni taghha fir-rigward, mhux toqghod siekta sabiex imbaghad tipprova tezonera ruhha mill-obbligi taghha meta tinqala' pretensjoni ta' hlas taht il-polza.

Kif osservat qabel, l-obbligu ta' *buona fede* japplika ghaz-zewg partijiet u ghalhekk is-socjetà appellanti assicuratrici hija wkoll marbuta b'dan il-principju ta' *uberima fides* u b'hekk l-imgieba tas-socjetà appellanti ma ghandhiex tkun li twaqqaq' dan il-principju minn wiehed ta' *bona fides*, ghal wiehed purament mekkaniku li l-assicuratur jinqeda bih biex jehles mill-obbligazzjonijiet tieghu taht il-polza. Dan iktar u iktar meta l-informazzjoni li tkun giet mitluba mill-assicurat titqies li inghatat lill-istess agent tas-socjetà assicuratrici - ara f'dan is-sens diversi sentenzi fosthom tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawzi fl-ismijiet **Bertu Camilleri et vs Harold Bartoli et nomine** tad-9 ta' Ottubru 2003 u **Mario Mizzi**

nomine et v. Mario Grech et nomine tat-3 ta' Ottubru, 2003. F'din l-ahhar sentenza nghad ukoll:

“...jirrendi gustizzja ma' l-assigurat meta jsib ruhu konfrontat minn regoli li, ghalkemm certament validi, spiss drabi huma nterpretati fir-rigidita` “opressiva” taghhom kull meta tinsorgi domanda ghar-rizarciment taht polza ta' assikurazzjoni. Ir-regoli ma jezistux biex jigu applikati fl-aridita` taghhom izda ghandhom jircievu attwazzjoni fil-konfront, jew fl-ambitu, tal-fatti pozittivi provati, u l-aktar f' dawk tal-kaz konkret u tal-fattispeci partikolari;”.

Isegwi li l-ewwel aggravju ma jimmeritax li jintlaqa' u ser jigi michud.

Imiss li jigi trattat it-tieni aggravju tas-socjetà appellanti dwar ic-cahda tat-tieni eccezzjoni taghha, fejn hija tikkontendi li s-socjetà attrici appellata ma kellha ebda dritt ta' azzjoni ghar-rizarciment taht il-polza u fil-konfront taghha peress li hija ma garrbet ebda telf u kwindi m'ghandha ebda dritt ta' azzjoni. Is-socjetà appellanti tirrileva li ghalkemm is-socjetà attrici kienet xtrat u akkwistat din il-konsenja u halset xi flus, hija baqghet ma halset qatt il-bilanc dovut. Filwaqt li fl-istess waqt is-socjetà attrici dahlet fi ftehim ma' koperativa f'Sardenja sabiex din tixtri l-istess merkanzija, li hallset bil-quddiem il-prezz kollu pattwit, prezz li qatt ma rrifondiet. Kwindi s-socjetà konvenuta appellanti tikkontendi li s-socjetà attrici appellata m'ghandha ebda dritt tippretendi rizarciment taht il-polza tal-assigurazzjoni, ladarba ma jirrizultax li hija garrbet xi telf. Tinsisti li s-socjetà attrici appellata ma kellhiex dritt ta' azzjoni peress li t-titolu ghall-merkanzija lahaq ghadha favur terzi.

Jibda billi jigi osservat li kif innotat ukoll mis-socjetà attrici fir-risposta tal-appell taghha, is-socjetà appellanti hija zbaljata, meta hija tikkontendi u tibbaza l-aggravju taghha fuq il-premessa li, is-socjetà attrici appellata kienet thallset tal-merkanzija da parti ta' terzi, jew li rceviet is-somma ta' €500,000 mill-Koperativa Agrikola Unione Pastori Nurri. Kif jirrizulta mill-verbal quddiem l-ewwel Qorti tal-25 ta' Mejju, 2015, kienet saret korrezzjoni maqbula bejn il-partijiet fis-sens li:

“Id-difensuri tal-partijiet jaqblu li ghandha ssir korrezzjoni f'pagna 4 tax-xhieda ta' Francesco Corrias fejn ic-cifra tal-hlas ghandha tkun 105,000 u mhux 500,000 u fix-xhieda ta' Salvatore Pala f'pagna 2 fl-ewwel paragrafu hemm l-istess zball li qed jigi korrett”.

Kwindi mill-provi jirrizulta li filwaqt li s-socjetà attrici appellata kienet hallset is-somma ta' €119,800, kien fadlilha thallas €168,504 bhala l-bilanc tal-prezz pattwit ma' Crist-Valg S.r.l., s-socjetà li bieghtilha l-qamhirrun. Filwaqt li s-socjetà attrici appellata kienet diga rkuprat is-somma ta' €105,000 minghand ix-xerrejja prospettivi f'Sardegna, li bihom hallset parti mis-somma akkont tal-prezz tal-qamhirrun mixtri minnha.

Madankollu fil-fehma ta' din il-Qorti, in-nuqqas tas-socjetà attrici milli thallas il-prezz shih pattwit ma jfissirx li hija ma kellhiex interess jew dritt ta' azzjoni kif tikkontendi s-socjetà appellanti. Relevanti f'dan il-kaz

huma l-Artikoli 1347 u 1348 tal-Kodici Civili (Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta), li jipprovdu:

“1347. Il-bejgh hu perfett bejn il-partijiet, u, kwantu ghall-bejjiegh, il-proprjeta' tal-haga tghaddi ghand ix-xerrej, malli jsir il-ftehim fuq il-haga u fuq il-prezz, ghalkemm il-haga tkun ghad ma gietx ikkunsinnata u lanqas ma jkun ghad thallas il-prezz; u minn dak il-hin il-haga nfisha tibqa' ghar-riskju u ghall-uzu tax-xerrej.

“1348. (1) Madankollu, meta hwejjeg mobbli ma jigux mibjugha kollha f'salt izda bl-uzin, jew bil-ghadd, jew bil-kejl, il-bejgh mhux perfett, jigifieri, il-proprjeta' ma tghaddix ghax-xerrej u l-hwejjeg mibjugha jibqghu ghar-riskju tal-bejjiegh, sakemm ma jigux mizuna, maghduda jew imkejla.

“(2) Izda x-xerrej jista' jitlob li l-hwejjeg jigu mizuna, maghduda jew imkejla u kkunsinnati lilu, jew, jekk l-obbligazzjoni ma tigix esegwita, il-hlas tad-danni.

“(3) Il-bejjiegh, ukoll, jista' jgieghel lix-xerrej ghall-esekuzzjoni tal-obbligazzjoni, jew, fin-nuqqas, ghall-hlas tad-danni”.

Kif inghad fis-sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawza fl-ismijiet

A. Gatt Trading Limited v. Summit Catering Services Ltd deciza fil-

15 ta' Frar, 2006:

“... skond gurisprudenza pacifika “l-essenza u n-natura ta' kuntratt ghandha tigi dezunta pjuttost mill-kontenut tal-kuntratt anzikke mill-enuncjativa jew nomen juris li l-partijiet jaghtu lill-ftehim ta' bejniethom; u ghal dan il-fini hemm bzonn li tigi penetrata l-intenzjoni tal-partijiet li kkonkludew dak il-ftehim” (Kollez. Vol. XXXVI P I p 217; Vol. XII p 348 u “Lawrence Xuereb nomine -vs- Ray Oates et”, Appell Civili, 15 ta' Gunju 1988, fost ohrajn);

“... Mill-provvedimenti varji statwiti fl-istitut tal-bejgh taht il-Kodici Civili taghna (Artikolu 1346 et sequitur) jemani li l-bejgh hu kuntratt konsenswali b' effett traslattiv, li jista' jkun immedjat u konsegwenti ghas-semplici kunsens, jew differit u dipendenti fuq xi event ulterjuri. Ad ezempju, l-ispecificazzjoni tal-genus (ara Kollez. Vol. XXV P I p 982), il-bejgh ta' oggetti li ghandhom jigu pezati, enumerati jew mizurati (Artikolu 1348; Kollez. Vol. XXXII P III p 522), il-pagament tal-

prezz intier fl-ipotesi ta' vendita "pactum rizervati domini" ("Noel Gruppetta nomine -vs- Joseph Florian", Appell Civili, 29 ta' Jannar 1980) u l-bejgh suggett ghall-kundizzjoni sospensiva bl-inseriment ta' pattijiet jew klawsoli specifici, ad exemplum il-patt salvo vista (ara Kollez. Vol. XX P I p 134);

"Isegwi minn dan illi wiehed ghaldaqstant jrid jara jekk fil-kaz partikulari jitrattax minn vendita vera u proprja jew minn xi ftehim preliminari fejn kien allura mistenni l-manifestazzjoni ulterjuri tal-volonta` tal-partijiet jew ta' xi hadd fosthom, jew ukoll, il-kompiment ta' negozju guridiku successiv; ad ezempju, il-kuntratt definittiv ta' bejgh bil-hire purchase. Logikament, dan il-ftehim preliminari ma jista' jkollu ebda effett reali ghax altrimenti jkun hu stess ftehim definittiv;

"Dan premess, ghall-fini tal-indagini diretta biex tigi individwata n-natura definittiva jew preliminari tal-ftehim, ghal liema hi determinanti l-volonta` tal-partijiet, jokkorri li l-Qorti tezamina l-kontenut fis-sens logiku u fil-kumpless tieghu. Importanti pero` li jinghad mill-bidunett illi l-gudizzju li bih jigi accertat il-mument li fih jigi ritenut perfezzjonat il-process produttiv tal-effett traslattiv ma jiddependix mill-mera volonta` tal-venditur imma mill-apprezzament oggettiv tal-fatti probatorji;"

Applikati dawn il-principji ghall-kaz in ezami, jigi osservat li s-socjetà attrici kellha kuntratt datat 29 ta' Ottubru, 2013, mas-socjetà Crist-Valg S.r.l. fil-Moldovja, ghall-bejgh ta' *Conventional Corn crop 2013* fil-kwantità ta' madwar "2000 MT +/-10% of product, corn crop at seller's option, at the contract price", bil-prezz pattwit kien ta' "Euro 148Mt Fob *Reni Ucraina*", liema konsenja kellha tithallas "98% at max 72 hours starting shipment...0.2% to incoming shipment after laboratory analysis". Kwindi m'hemmx dubju li s-socjetà attrici kellha ftehim dwar il-haga jew l-oggett tal-bejgh u l-prezz. Izda peress li l-kaz in ezami jitratta bejgh ta' oggett li kien jitkejjel bl-uzin, il-bejgh f'dan il-kaz seta' jitqies effettiv meta gie mizun fil-process meta l-qamharrun tghabba fuq il-vapur. Fil-fatt mill-atti jirrizulta li l-piz tal-merkanzija li tghabbiet fuq il-

bastiment M/V Erdogan Senkaya kienet ekwivalenti ghal 1948 tunnellata metrika, skont il-Weight Certificate mahrug mis-surveyors SGS fit-28 ta' Novembru, 2013.

Mhux kontestat illi s-socjetà attrici ma hallsitx l-ammont ekwivalenti ghal 98% mahsub fil-kuntratt li kellha mas-socjetà fil-Moldovja. Madankollu, fil-fehma ta' din il-Qorti, dan ma jbidel xejn mill-fatt li l-bejgh tal-qamharrun minn Crist-Valg S.r.l. lis-socjetà attrici appellata, kien perfett fit-28 ta' Novembru, 2013, ladarba kien hemm ftehim fuq l-oggett tal-bejgh u l-prezz, kif ukoll ittiehed il-kejl tal-merkanzija, hekk kif tghabbiet ghal fuq il-bastiment. Kif kellha okkazjoni tghid din il-Qorti, fis-sentenza taghha tas-26 ta' Mejju, 2017, fil-kawza fl-ismijiet **Sydney Ellul Sullivan nomine v. David Jones et nomine**:

“Il-kwistjoni jekk effettivament is-socjeta attrici appellata hallsitx lis-socjetajiet Taljani jew le, mhix kwistjoni li b'xi mod is-socjeta konvenuta tista' tiehu vantagg minnha. Isegwi li l-kwezit jekk sarx il-hlas tal-merkanzija jew le huwa mertu li jispetta lis-socjetajiet Taljani jsegwu u mhux lis-socjeta appellanti”.

Hekk ukoll f'dan il-kaz, il-fatt li s-socjetà attrici ma hallsitx il-prezz shih tal-merkanzija, ma jbidilx il-fatt li l-proprjetà tal-merkanzija kienet ghaddiet fuqha, kif wara kollox jixhed ukoll il-*Bill of Lading*, fejn is-socjetà attrici hija indikata bhala l-*consignee*.

Min-naha l-ohra, il-fatt li s-socjetà attrici kellha ftehim mal-Koperativa Agrikola Unione Pastori f'Sardegna, kemm dwar l-oggett, kif ukoll dwar il-hlas u l-fatt li hija kienet irkuprat parti mill-prezz tramite dawn it-terzi, ma jfissirx li dan il-bejgh kien konkluz. Ghandu jinghad li f'dan il-kaz jirrizulta li, il-ftehim li kien hemm bejn is-socjetà attrici u s-socjetà Koperativa Agrikola Unione Pastori, kien jikkontempla li din il-Koperativa kellha tixtri hames mitt tunnellata (jigifieri kwart tal-merkanzija) u l-hlas kellu jsir waqt il-konsenja (ara x-xhieda ta' Salvatore Pala u Francesco Corrias). Izda din il-Koperativa, kienet wahda biss mill-klijenti tas-socjetà attrici, li kellha arrangamenti ma' diversi individwi li jiehd u l-konsenja ta' dak il-qies ta' qamhirrun mehtieg individwalment. Fil-fatt inhargu numru konsiderevoli ta' fatturi fuq diversi nies, li kellhom l-ordnijiet taghhom ivarjaw minn tliet tunnellati ghal sittin tunnellata.

Kif spjega sew ix-xhud Francesco Corrias, fuq mistoqsija tad-difensur tas-socjetà appellanti dwar jekk il-Koperativa kellhiex titolu fuq il-merkanzija:

"...noi prendevamo proprio il titolo nel momento che arrivavamo ad Oristano perchè ...noi abbiamo pagato pero comunque noi prendevamo possesso della merce quando arrivava a Oristano, noi fino ad Oristano se non era di qualità quindi anche se avevamo pagato quando arrivava ad Oristano per forza dovevamo, potevamo anche rifiutare la merce e quindi richiedere indietro I soldi".

Kwindi, mhux talli f'dan il-kaz il-bejgh ma jistax jitqies komplut minhabba l-fatt li qatt ma kien hemm l-opportunità li jintizen dak il-qamhrrun li kellu jigi kkonsenjat lill-Koperativa u lill-klijenti individwali, talli f'dan il-kaz il-bejgh kien suggett ghal kondizzjoni li jigi kkonsenjat lilhom qamhrrun ta' kwalità tajba f'Oristano. Fil-verità l-Koperativa ma setghet qatt tiehu pussess tal-merkanzija, peress li kif appena waslet f'Oristano, il-merkanzija spiccat taht sekwestru tal-awtoritajiet gudizzjarji f'Sardegna. Fi kwalunkwè kaz, ix-xerrejja prospettivi kellhom kull dritt li jirrifjutaw il-konsenja tal-qamhrrun, ladarba dan kien imhassar b'tali mod li ma kienx ghadu tajjeb la ghall-konsum tal-bniedem u lanqas tal-annimali. Isegwi li din il-Qorti taqbel perfettament mal-analizi maghmula mill-ewwel Qorti, meta nkwadrat dan l-aspett fis-sens li:

“...sakemm kellha tasal ghandhom ir-riskju kien baqa' fuq is-socjeta attrici avolja l-Koperativa kienet hallset tal-merkanzija. Il-Koperativa irrisrevat il-dritt li tirrifjuta l-merkanzija jekk ma tkun tal-kwalita pattwita u li titlob ir-rifuzjoni tal-flus imhallsa”.

Ghalhekk il-proprjetà tal-qamhrrun in kwistjoni, baqghet vestita fis-socjetà attrici. Minn dan kollu jsegwi li fil-fehma ta' din il-Qorti, is-socjetà attrici kellha tabilhaqq it-titolu fuq il-merkanzija in kwistjoni, kif ukoll id-dritt ta' azzjoni fil-konfront tas-socjetà assiguratrici u l-interess guridiku mehtieg sabiex tmexxi din il-kawza. Ghalhekk dan l-aggravju wkoll ma jimmeritax li jintlaqa'.

It-tielet aggravju tas-socjetà appellanti jitratta proprju l-mertu tal-kawza u l-konkluzjoni milhuqa mill-ewwel Qorti dwar il-kawza tal-hsara, ossia t-tixrib tal-

merkanzija abbord il-bastiment. Is-socjetà appellanti tikkontendi li a bazi tal-provi in atti, l-ewwel Qorti kellha tichad it-talbiet attrici peress li jirrizulta li l-kawza tal-hsara kienet minhabba *inherent vice*. Hekk ukoll, il-fatt li l-ewwel Qorti ddecidiet il-kawza bhal li kieku kienet wahda bejn ricevitur ta' merkanzija u trasportatur u fil-process applikat principji ta' dritt relattivi inkluz ic-*CMR Convention* u ttrattat gurisprudenza fuq l-istess principju meta l-kawza odjerna hija purament kawza bejn l-assigurat u l-assigurazzjoni. Filwaqt li s-socjetà appellanti ticcita estensivament mix-xhieda ta' Andrea Spolidoro u ta' Luigi Marcialis, hija tikkontendi li ma kellu jkun hemm ebda dubju li l-kawza tal-hsara ma kienitx dovuta ghal tixrib ikkawzat mill-ilma tax-xita li ppenetra l-istivi jew tixrib kawza ta' ilma bahar u ghalhekk it-talbiet attrici ma kellhomx jirnexxu.

Ghandu jinghad li ghalkemm l-ewwel Qorti ghamlet referenza ghal xi principji relattivi ghac-*CMR Convention*, jibqa' l-fatt li proprju l-ewwel konsiderazzjoni taghha kienet fis-sens li l-kawza odjerna titratta biss l-importatur (l-assigurat) u l-assigurazzjoni tieghu (is-socjetà intimata). L-ewwel Qorti ghamlet analizi dettaljata tal-provi relevanti u ddecidiet il-kaz a bazi tal-istess provi fuq il-principju bazilari li minn jallega jrid jipprova. Kif inghad qabel, il-punt ta' kontestazzjoni f'din il-kawza huwa jekk il-merkanzija thassritx wara li xxarrbet kif tikkontendi s-socjetà attrici appellata, jew jekk il-merkanzija kellhiex xi hsara inerenti li waslet sabiex timmoffa, kif tikkontendi s-socjetà assiguratrici appellanti. Kwindi dawn il-posizzjonijiet dijametrikament opposti huma

purament kwistjoni ta' min, fil-gudizzju tal-Qorti ressaq l-ahjar prova. Tajjeb li jigu mfakkra certu principji fuq din il-materja.

In kwantu ghall-piz tal-prova, din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza moghtija fit-12 ta' April, 2007, minn din il-Qorti (Sede Inferjuri), fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Tonna v. Philip Azzopardi**, fejn gew elenkati r-regoli prevalenti fl-ordinament guridiku taghna fir-rigward, meta jinghad:

“a. Ibda biex ir-regola tradizzjonali tal-piz tal-provi timponi a kariku tal-parti li tallega fatt l-oneru li ggib il-prova tal-ezistenza tieghu. Tali oneru hu ugwalment spartit bejn il-kontendenti, sija fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bazi tad-dritt azzjonat minnu (actori incumbit probatio), sija fuq il-konvenut ghas-sostenn tal-fatt migjub minnu biex jikkontrasta il-pretiza tal-attur (reus in excipiendo fit actor) – Ara Vol. XLVI/i/5.

“b. Fil-kors tal-kawza dan il-piz jista joxxilla minn parti ghall-ohra, ghax, kif jinghad, ‘jista jkun gie stabbilit fatt li juri prima facie li t-tezi tal-attur hija sostenuta’ – Ara Vol. XXXVII/i/577;

“c. Il-gudikant adit mill-meritu tal-kaz hu tenut jiddeciedi iuxta allegata et probata, u dan jimporta illi d-decizjoni tieghu tigi estratta unikament mill-allegazzjoni tal-partijiet. Jigifieri, minn dawk ic-cirkustanzi tal-fatti dedotti ghab-bazi tad-domanda jew tal-eccezzjoni u l-provi offerti mill-partijiet. Jikkonsegwi illi d-dixxiplina tal-piz tal-provi ssir bazi tar-regola legali tal-gudizzju in kwantu timponi fuq il-gudikant il-konsiderazzjoni li l-fatt allegat mhuwiex veru ghax mhux ippruvat;

“d. Il-valutazzjoni tal-provi hu fondat fuq il-principju tal-konvinciment liberu tal-gudikant. Lilu hu moghti l-poter diskrezzjonali tal-apprezzament tar-rizultanzi probatorji u allura hu liberu li jibbaza l-konvinciment tieghu minn dawk il-provi li hu jidhirlu li huma l-aktar attendibbli u idoneji ghall-formazzjoni tal-konvinciment tieghu. Naturalment dik id-diskrezzjoni tieghu hi soggetta ghal dak il-limitu legali impost fuqu mill-artikolu 218 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili li jrid li fis-sentenza tinghata motivazzjoni ragonata li tikkonsenti l-kontroll tal-hsieb logiku segwit fuq appell interpost mis-sentenza. Motivazzjoni din, li jekk jinstab li tirrispondi mal-logika u r-razzjonalita, kif ukoll koerenti ma' l-elementi utilizzati allura skond gurisprudenza konkordi, ma tigix disturbata minn Qorti ta' revizjoni –

Ara b'ezempju Ramchand Kilumal noe vs Jessie Blanco – App. 30 ta' Gunju, 1912 (Vol. XXIV/i/104)".

Meta jigu applikati dawn il-principji għall-fatti tal-kaz in ezami, jirrizulta li tabilhaqq is-socjetà attrici appellata ressqet bosta provi konsistenti li, il-merkanzija li tghabbiet fuq il-bastiment M/V Erdogan Senkaya, kienet merkanzija tajba. Dan qieghed jinghad b'referenza għac-certifikati esebiti mahruġa minn SGS (socjetà rinomata li twettaq servizzi ta' *Quality Control*) li lkoll jikkonfermaw li l-merkanzija kienet f'kondizzjoni tajba meta telqet mill-port ta' Reni fl-Ukrajna. L-aktar relevanti huma dokumenti li juru li l-livell tal-umdità fil-merkanzija kienet ta' 14% u dan wara li ttiehdu kampjuni regolari skont principji accettati (GAFTA sampling rules 124). Hemm ukoll ix-xhieda ta' diversi nies li kienu prezenti waqt it-tagħbija tal-merkanzija, senjatament Vasile Gaiju, direttur generali tas-socjetà Crist-Vald S.r.l. tal-Moldovja li bieghet il-merkanzija in kwistjoni lis-socjetà attrici, Stefano Detassis, direttur tas-socjetà attrici, Salvatore Pala, rapprezentant legali tal-Koperativa Agrikola Pastori ta' Nurri, u ta' Francesco Corrias li kien gie delegat mill-istess Koperattiva sabiex proprju jivverifika l-kwalità tal-qamharrun qabel ma jigi trasportat mill-Ukrajna lejn Sardegna.

Mill-aktar relevanti fil-kuntest tal-kwalità tajba tal-merkanzija hija x-xhieda ta' dan l-ahhar xhud, li kien prezenti waqt it-tagħbija, meta jinghad minnu:

“...io ho controllato il mais e ho visto che il mais era di buona qualità e ho visto anche, dato che lo maneggio ogni giorno facendo questo mestiere lo maneggio ogni giorno, e quindi so se è di buona qualità o meno, quindi ho visto anche traspandolo con questo mezzo meccanico tirava fuori anche polvere. Quando è polvere vuol dire che anche asciutto. Poi in quei giorni che c'ero io il tempo era bellissimo quindi poteva precludere nessun tipo di danno alla materia”.

Kien biss wara li dan ix-xhud kkonferma li l-merkanzija kienet ta' kwalità tajba li sar il-hlas akkont da parti tal-Koperativa f'Sardegna. Dan ix-xhud huwa pjuttost indipendenti u meta wiehed iqis l-esperjenza u r-rwol tieghu, l-ewwel Qorti ghamlet sew li tat piz lil din ix-xhieda. Hekk ukoll mix-xhieda ta' Joseph Buhagiar, *Surveyor u P&I Representative*, li kien inkarigat minn sid il-bastiment sabiex inehhi s-sigilli tal-*hedges* u wara li jergghu jissigillaw il-*hedges*, irrizulta li meta huwa spezzjona l-merkanzija u sid il-merkanzija ha xi kampjuni, jixhed li vizwalment il-merkanzija kienet tidher tajba (ara wkoll id-dokumenti u r-ritratti esebiti minnu li ttiehdu fil-5 ta' Dicembru, 2013). Kien biss meta l-merkanzija waslet f'Oristano, Sardegna li giet innotata ghall-ewwel darba li kien hemm certu swidija fil-kulur tal-merkanzija. Minn ezamijiet ulterjuri li twettqu fuq il-merkanzija rrizulta li l-qamhirrun kien in parti suggett ghal temperaturi gholjin, mxarrab u kien beda jiffermenta u jimmoffa.

Minn ezami kemm tar-rikors tal-appell, kif ukoll tar-risposta tal-appell, jidher li mhux kontestat li l-merkanzija ma xxarbitx bl-ilma bahar (dana peress li minn verifiki li saru ma kienx hemm tracci ta' ilma mielah fil-

merkanzija). Kwindi l-possibilitajiet huma tnejn jew li l-merkanzija xxarrbet bl-ilma helu, bhal ma huwa l-ilma tax-xita jew ilma li jintuza abbord il-bastiment, kif tikkontendi s-socjetà attrici, jew li parti mill-merkanzija kienet tant umduza li bdiet il-process ta' fermentazzjoni, kif jikkontendu x-xhieda mressqa mis-socjetà appellanti. Id-difiza tas-socjetà appellanti, sabiex issostni li l-hsara giet ikkawzata minn fatturi esterni li ma kinux imputabbli ghall-vjagg *per se*, hija bbazata fuq zewg rapporti, dak ta' Dr Andrea Spolidoro, *Technical Consultant and Marine & Cargo Surveyor*, li kien inkarigat mis-socjetà appellanti biex jezamina d-dokumenti sabiex wara rrediega r-rapport tieghu (esebit in atti), u dak ta' Dr. Ing. Riccardo Cosulich, *surveyor* inkarigat mill-assigurazzjoni ta' sid il-vapur M/V Erdogan Senkaya, li rrediega r-rapport tieghu (ukoll esebit in atti) wara li kollaboratur tieghu, Luigi Marcialis mar jispezzjona l-istess merkanzija f'Oristano.

Madankollu din il-Qorti taqbel pjenament ma' dak li nghad mill-ewwel Qorti li meta wiehed iqis li z-zewg esperti teknici li xehdu, cioè Dr Andrea Spolidoro, kif ukoll Luigi Marcialis, ma kienux prezenti waqt it-taghbija tal-merkanzija fl-Ukrajna, u ma tressqet ebda prova da parti tas-socjetà appellanti li tiskossa l-provi mressqa mis-socjetà attrici, fis-sens li l-qamhorrin kien ta' kwalità tajba meta tghabba fuq il-vapur fl-Ukrajna, il-konkluzjonijiet ta' Spolidoro, li l-merkanzija kienet

probabilment infettata bi *storage fungi* u li l-merkanzija kellha livelli differenti ta' umdità meta tghabbiet, huma fl-ahjar ipotesi teoriji u supposizzjonijiet, speċjalment meta wiehed jikkonsidra li fil-kaz ta' Spolidoro dan lanqas spezzjona l-merkanzija f'Oristano, Sardegna.

Certament ma kienx ghaqli li l-kaptan tal-bastiment kiser is-sigilli u fetah il-*hatch covers* minghajr il-prezenza ta' sid il-merkanzija. Il-fatt jibqa' li l-merkanzija nstabet imxarrba konsiderevolment u parzjalment immuffata. Tanti l-merkanzija kienet danneggjata, li l-awtoritajiet gudizzjarji Taljani poggewha taht sekwestru. Fil-fehma ta' din il-Qorti mhux daqstant relevanti jekk effettivament ghamlitx xita jew jekk l-ekwipagg tal-vapur tefax xi ilma. Jibqa' l-fatt li meta saru t-testijiet tal-ilma fuq il-vapur, wara li giet skarikata l-merkanzija, irrizulta li l-*holds* tal-vapur ma kinux ssiggillati sew b'tali mod li jipprevjenu d-dhul tal-ilma fuq il-merkanzija hemm mahzuna. Kwindi gie pprovat ukoll li l-merkanzija b'mod jew iehor ixxarrbet sakemm waslet Oristano. Isegwi li meta tqis l-assjem tal-provi din il-Qorti ma ssibx xejn x'ticcensura fl-apprezzament tal-provi magħmul mill-ewwel Qorti, peress li s-socjetà appellanti ma sehlihix li tipprova b'mod konvincenti dak li jinghad minnha. Ghalhekk dan it-tielet aggravju ser jigi wkoll michud.

Is-socjetà appellanti hassitha aggravata wkoll billi l-*quantum* tad-danni likwidati, fil-fehma taghha kien wiehed eccessiv. Dan jinghad peress li tikkontendi li l-ewwel Qorti kellha tistrieħ fuq il-prezz pattwit tal-merkanzija bejn is-socjetà attrici appellata mas-socjetà Crist-Valg s.r.l.

Filwaqt li din il-Qorti taqbel perfettament ma' dak li ngħad mill-ewwel Qorti, fis-sens li s-socjetà attrici appellata setgħet tithallas biss l-valur assigurat ta' €415,000, li kif riskontrat mis-socjetà appellata fir-risposta taghha, dan il-valur ma kienx ikopri biss il-prezz tal-merkanzija, izda kien ikopri affarijiet ohra bħal *freight* tal-bastiment, garr tal-merkanzija, xogħol tas-socjetà attrici appellata, telf ta' profitti u spejjeż ohra. Ladarba s-socjetà appellanti accettat dan il-valur għall-iskop li jithallas il-*premium*, huwa dan il-valur ta' danni li hija obbligata tagħmel rizarciment tiegħu.

Madankollu jirrizulta wkoll li s-socjetà attrici rkuprat ukoll is-somma ta' €29,220 bħala *recovery sale* mill-bejgħ tal-merkanzija mhassra li giet mibjugħa lill-kumpanija Sarda Sementi S.r.l., li minnhom hija hallset il-*freight* tal-vapur u parzjalment lill-vettural. Kwindi fil-fehma ta' din il-Qorti, ikun xieraq li din is-somma ta' €29,220 titnaqqas mis-somma ta' valur assigurat, sabiex ir-rizarciment dovut lis-socjetà appellata għandu jkun għall-ammont ta' €385,780, altrimenti jkun hemm element ta'

arrikiment indebitu. Isegwi li dan l-aggravju ser jintlaqa' parzjalment kif appena spjegat.

L-ahhar aggravju tas-socjetà appellanti jitratta dak il-kap tas-sentenza fejn l-ewwel Qorti ordnat li l-imghax kellu jiddekorri fuq id-danni likwidati mid-data tal-ittra ufficjali tad-19 ta' Gubju, 2014, dan meta t-talba dedotta fl-imsemmija ittra ma kienux likwidati. Kwindi targumenta li kwalunkwè mghax dekorribbli fuq ammont ta' danni likwidati kellhom jiddekorru mid-data tas-sentenza appellata u mhux qabel.

Hawn ukoll din il-Qorti ma taqbilx ma' dan l-aggravju tas-socjetà appellanti, mhux biss peress li l-obbligu taghha li taghmel tajjeb ghal-hsara mgarrba mis-socjetà attrici appellanti huwa ta' natura kummercjali, izda peress li ghalkemm it-talbiet tas-socjetà attrici kienu *da liquidarsi*, l-istess ammont seta' facilment jigi determinat, kunsidrati l-obbligi taghha, konsistenti fir-rizarciment ta' danni, hekk kif rizultanti mill-valur tal-assigurazzjoni tal-polza relattiva. Kwindi tqis li ghamlet sew l-ewwel Qorti meta ddeterminat li l-imghax kellu jiddekorri mid-data tal-ittra ufficjali tad-19 ta' Gunju, 2014. Inoltrè t-tnaqqis akkordat minn din il-Qorti, huwa wiehed minimu meta wiehed jikkonsdra l-valur assigurat, kif rizultanti mill-polza in kwistjoni. Isegwi li lanqas dan l-aggravju ma jimmerita li jintlaqa' u ser jigi michud.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet hawn spjegati, din il-Qorti tiddisponi mill-appell imressaq mis-socjetà appellanti Società Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni, kif rapprezentata mill-mandatarju specjali taghha l-Avukat Louis Cassar Pullicino, billi tilqghu limitament kif inghad. Ghalhekk filwaqt li tikkonferma s-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tal-11 ta' Jannar, 2018, sa fejn laqghet it-talbiet tas-socjetà attrici, u tirrevokaha limitament fejn illikwidat id-danni fl-ammont ta' €415,000 u kkundannat lis-socjetà intimata thallas is-socjetà rikorrenti dak l-ammont hekk likwidat u minflok tillikwida d-danni dovuti lis-socjetà attrici Delva Corporation Limited fl-ammont ta' €385,780, bhala indennizz dovut lilha taht il-polza tal-assigurazzjoni u tikkundanna lis-Società Italiana Assicurazioni e Riassicurazioni thallas lis-socjetà attrici Delva Corporation Limited is-somma ta' €385,780. Bl-imghax jiddekorri mid-19 ta' Gunju, 2014, kif inghad mill-ewwel Qorti.

Bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjetà appellanti.

Joseph Azzopardi
Prim Imhallef

Joseph R. Micallef
Imhallef

Tonio Mallia
Imhallef

Deputat Registratur
mb